

Advies

**Algemene Raad
12 september 2017**

Advies over de startnota Transitieprioriteit 'Zorg en samenleven in 2050'

Op 21 juni ontving de SARC een adviesvraag van de heer Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. De SARC werd daarbij verzocht een advies te formuleren bij de startnota Transitieprioriteit 'Zorg en samenleven in 2050', waarmee een aanzet wordt gegeven voor de uitwerking van één van de transitieprioriteiten binnen de Visie 2050.

Op de vergadering van de Algemene Raad van 30 augustus 2017 gaf Bart Dierick, transitie-manager voor het beleidsdomein CJSM, een toelichting bij de Visie 2050 evenals bij de totstandkoming en de inhoud van de startnota.

De Algemene Raad hield vervolgens een gedachtewisseling met het oog op de formulering van zijn advies. Het advies werd nadien via schriftelijke procedure afgewerkt.

Voorts zal de Algemene Raad zich tijdens een volgende vergadering nog buigen over de zes andere transitieprioriteiten en hun respectieve startnota's, met het oog op een advies op eigen initiatief over de linken tussen deze thema's en de CJSM-sectoren.

Situering

In uitvoering van het Regeerakkoord heeft de Vlaamse Regering een langetermijnstrategie voor Vlaanderen opgesteld. Verschillende beleidsdomeinen binnen de Vlaamse administratie werkten hiervoor samen, met als resultaat de nota 'Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen'. De Vlaamse Regering keurde deze visienota principieel goed op 18 september 2015. Met deze nota formuleerde de Vlaamse Regering haar ambitie om van Vlaanderen tegen 2050 een regio te maken:

- die sociaal, open, veerkrachtig en internationaal is,
- die welvaart en welzijn creëert op een innovatieve en duurzame manier,
- waarin iedereen meetelt.

Om de doelstellingen van Visie 2050 te laten slagen, werkt de Vlaamse Regering aan zeven transitieprioriteiten die de noodzakelijke veranderingen sneller moeten helpen realiseren. Deze worden uitgewerkt in de vorm van evenveel startnota's.

Het gaat meer bepaald om 'De sprong maken naar industrie 4.0', 'Vlaanderen Circulair', 'Levenslang leren en de dynamische levensloopbaan', 'Slim wonen en leven', 'Zorg en samenleven in 2050', 'Vlot en veilig mobiliteitssysteem' en 'Energietransitie'. In samenwerking met een brede waaier aan

partners wil de Vlaamse Regering de komende jaren werk maken van structurele veranderingen binnen deze zeven thema's.

Aanvankelijk was er een transitieprioriteit "Werk maken van zorg en welzijn 4.0" gedefinieerd. De reikwijdte van de prioriteit, die zich haast exclusief op zorg en welzijn concentreerde, werd nadien uitgebreid met cultuur, jeugd, sport en media. Aldus werden, naast de minister van welzijn, volksgezondheid en gezin, ook de ministers van respectievelijk sport en van cultuur, media, jeugd en Brussel als trekkers aangeduid. De beleidsdomeinen WVG en CJSM hebben elk een transitie manager aangeduid. Deze transitie managers zullen in samenwerking met een 'delivery unit', die verbindingsambtenaren uit beide beleidsdomeinen verenigt, de transitie verder uitwerken.

Advies

1. Waardering voor de integratie van de CJSM-thema's in de transitieprioriteit 'Zorg en samenleven in 2050'

Zoals al vaker werd vastgesteld, blijkt de integratie van de CJSM-thema's bij de formulering van grote transversale beleidsstrategieën (Vlaanderen in Actie, Europa 2020 Strategie, Sustainable Development Goals 2030) niet altijd evident. Ook in het kader van Visie 2050 was de aandacht en ruimte voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media niet van meet af aan een verworvenheid. Het stemt de SARC echter tevreden en hoopvol dat de startnota, na een uitbreiding van de focus van de transitieprioriteit, een solide basis biedt voor de integratie van de CJSM-thema's. De Raad wenst hiervoor uitdrukkelijk zijn appreciatie uit te spreken.

In de voorliggende startnota is duidelijk een opening gemaakt en zijn, weliswaar nog vrij algemeen en abstract, aanknopingspunten voor de CJSM-sectoren verankerd die een vertrekpunt kunnen zijn voor de concrete integratie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media in Visie 2050. Concepten als 'sociale cohesie', 'vermaatschappelijking', 'reflecterende en duurzame samenleving', maar ook de verwijzing naar de digitale transformatie zijn stuk voor stuk van groot belang voor de CJSM-sectoren. Deze aanknopingspunten zijn enerzijds voldoende breed om de reikwijdte van alle betrokken (sub)sectoren te omvatten en tegelijkertijd voldoende relevant om als basis te fungeren voor een meer concrete uitwerking in een volgende fase van het traject.

De SARC waardeert dat er binnen het Visie 2050-traject en meer bepaald binnen de transitieprioriteit 'Zorg en samenleven in 2050' bewust ruimte werd gemaakt voor de CJSM-thema's. De aanknopingspunten in de startnota vormen een goede basis, maar vragen wel nog concrete uitwerking en invulling.

2. Methodologie en governance structuur

Naast de inhoudelijke bakens die de startnota uitzet, gaat er ook heel wat aandacht naar de werkwijze en de governance structuur die opgezet worden voor de transitieprioriteit. De SARC apprecieert de nadruk die wordt gelegd op het belang van de dialoog met een brede waaier aan interne en externe stakeholders. De organisatie van dergelijke participatie- en inspraaktrajecten vergt heel wat tijd en middelen, maar is een belangrijke voorwaarde om tot een breed gedragen en doorvoede visie en implementatievoorstellen te komen.

De Raad onderschrijft het voorstel om ook externe en vernieuwende inzichten in te schakelen door, naast de gebruikelijke (inter)sectorale spelers en andere belanghebbenden, ook 'buitenstaanders' te betrekken. Dit sluit aan bij de ambitie om 'out of the box' en innoverend te denken en kan enkel toegejuicht worden.

Het is eveneens positief te kunnen vaststellen dat de startnota uitdrukkelijk de koppeling wil maken met andere visiedocumenten, beleidsplannen en -processen. Het zou ronduit inefficiënt zijn om een langetermijnstrategie te definiëren wars van andere bestaande of in ontwikkeling zijnde trajecten, maar het gebeurt helaas al te vaak.

De SARC staat positief ten aanzien van het voorstel om een zeer divers gremium van belanghebbenden te betrekken en daarbij verder te kijken dan de traditionele gesprekspartners. Ook de koppeling met andere trajecten en visiedocumenten kan enkel toegejuicht worden.

3. De intrinsieke waarde versus de instrumentele waarde van de CJSM-sectoren

Wanneer de betekenis en de plek van cultuur, volgens de brede sociologische definitie, ter sprake komen, gebeurt het vaak dat er een ogenschijnlijke spanning tussen de intrinsieke waarde van cultuur en haar instrumentele waarde lijkt te ontstaan. In het kader van een langetermijnstrategie zoals Visie 2050 laat die spanning zich eveneens voelen.

Om het belang van de CJSM-thema's voor de maatschappij, vandaag én in de toekomst, te duiden, wordt vaak verwezen naar de effecten en de meerwaarde die zij generen binnen en ten aanzien van andere domeinen. Hoe omvangrijk en divers deze bijdrage ook mag zijn, er mag nooit voorbijgegaan worden aan de intrinsieke waarde van de CJSM-sectoren. Een evenwichtige benadering is daarom noodzakelijk.

De SARC wenst uitdrukkelijk de dubbele aard van cultuur, opnieuw in de brede sociologische betekenis, te onderlijnen.

Het is van belang de intrinsieke waarde te erkennen van de kunsten en het erfgoed, van het sociaal-cultureel en het jeugdwerk, van de media en van sport als betekenisdragers en -brengers in onze maatschappij. Louter omwille van deze intrinsieke waarde vormen zij onmisbare schakels in de constructie van een toekomstvisie. Zij zijn zingeverers die individuen evenals ganse gemeenschappen inspireren, motiveren en zuurstof geven.

Daarnaast kan ook onmogelijk voorbijgegaan worden aan de meerwaarde die de CJSM-sectoren betekenen voor talloze andere domeinen zoals bv. op het vlak van tewerkstelling, innovatie, ondernemerschap, sociale cohesie en maatschappelijke integratie, lichamelijke en psychische gezondheid, enz.

In lijn met het bewaken van een goed evenwicht tussen deze benaderingen, is het tevens essentieel om het eigenaarschap van de CJSM-thema's vast te houden. Uiteraard niet vanuit een negatieve of defensieve houding, maar wel om te vermijden dat de instrumentele benadering de bovenhand krijgt. Het doel is een constructieve uitgestoken hand naar andere sectoren en domeinen te reiken, maar het kan niet dat CJSM-thema's of sectoren zouden worden opgeëist omwille van of gereduceerd tot hun instrumentele waarde.

De SARC bepleit een tweeledige benadering van de waarde van de CJSM-sectoren voor de samenleving, nu én in 2050. De balans tussen de intrinsieke waarde en de instrumentale waarde moet in evenwicht zijn.

4. Belang van het vrij initiatief en het out of the box-denken

Voor de CJSM-sectoren is het vrij initiatief van uitzonderlijk belang. De rijkdom van ons cultureel veld, van het sociaal-cultureel en jeugdwerk, van het medialandschap en van de sportsector zou ondenkbaar zijn zonder het vrij initiatief dat aan individuen en groepen de ruimte laat om zich te verenigen, om nieuwe inhoud en werkvormen te exploreren en om eigen ambities en dromen na te jagen. De kracht van de 'bottom up'-beweging is bijzonder kenmerkend voor de CJSM-sectoren. Innovatie en ondernemerschap, in een veel bredere dan de louter economische betekenis, maakt deel uit van hun DNA.

Ten aanzien van bepaalde andere domeinen, zoals infrastructuur of mobiliteit, hebben de CJSM-sectoren het voordeel dat zij met minder fysieke of infrastructurele premisses aan de start van de denkoefening komen. Een toekomststrategie moet oog hebben voor die ruimte en die vrijheid, ze volop benutten en out of the box durven denken, los van bestaande modellen en gebruiken.

Aan de verschillende overheidsniveaus komt een faciliterende, omkaderende en ondersteunende rol toe, met respect voor de voornoemde vrijheid van de sectoren. Zo kunnen de overheden voorzien in de nodige infrastructuren en andere voorzieningen waarbinnen de dynamiek en initiatieven van de sectoren nog beter tot ontplooiing kunnen komen. Deze voorzieningen worden in overleg met de gebruikers uitgetekend om een optimale afstemming met de noden en verwachtingen te verzekeren.

De SARC vraagt dat er bij de uitwerking van de transitieprioriteit rekening wordt gehouden met de eigen kracht en dynamiek van de CJSM-sectoren en dat er voldoende ruimte en vertrouwen wordt gegeven aan het vrij initiatief van de sectoren, waarbij de overheden een ondersteunende en faciliterende rol opnemen.

5. CJSM-sectoren concreet zichtbaar maken in de transitieprioriteit

Zoals hierboven reeds gesteld, stemt het positief dat er een aantal aanknopingspunten voor de CJSM-sectoren zijn meegenomen in de startnota, maar uiteraard hangt alles af van de vertaling naar concrete toekomstbeelden en -plannen in de verdere uitwerking van de transitieprioriteit. In de huidige tekst wordt beperkt verwezen naar enkele (sub)sectoren, maar media komt bijvoorbeeld nog niet aan bod. Nochtans speelt ook deze sector een belangrijke rol op het vlak van betekenisgeving en -overdracht (bijvoorbeeld via de creatie van audiovisuele producties), maar evengoed wanneer het gaat over de toepassing van nieuwe technologieën of digitale media die de creatie, distributie en participatie van en aan cultuur- en sportactiviteiten compleet hertekenen, of een meerwaarde kunnen betekenen voor mensen met een (fysieke of mentale) beperking, ouderen, zieken,

Een belangrijke uitdaging voor de uitwerking van de transitieprioriteit zal zich situeren in het zichtbaar maken van de diverse CJSM-sectoren door concrete toekomstbeelden te formuleren die

aangeven welke (beleids)initiatieven kunnen genomen of gefaciliteerd worden om te evolueren naar het vooropgestelde toekomstbeeld.

De SARC vraagt om de respectieve CJSM-sectoren voldoende zichtbaar in de transitieprioriteit mee te nemen. De startnota blijft momenteel nog vrij vaag en bepaalde sectoren, zoals media, komen nu (nog) niet aan bod.

6. De transitieprioriteit en startnota in relatie tot het gehele Visie 2050-traject

De startnota verwijst naar de 6 andere transitieprioriteiten en formuleert enkele concrete aanknopingspunten om bruggen te slaan vanuit 'Zorg en samenleven in 2050' naar de andere thema's. Bovendien is de governance structuur van het hele Visie 2050-traject opgezet vanuit de betrachting om maximaal verbanden en synergie te creëren.

Toch moet er in deze fase van het traject vastgesteld worden dat de koppelingen tussen de verschillende transitieprioriteiten nog onvoldoende zijn uitgewerkt. Het is haast onbegrijpelijk dat er vanuit de transitieprioriteit 'Levenslang leren en de dynamische levensloopbaan' geen contact werd gezocht terwijl er in de betreffende startnota wel meermaals naar de CJSM-thema's wordt verwezen.

De SARC zal zich in een volgende fase nog buigen over de 6 andere startnota's, maar wenst in dit advies reeds te benadrukken dat er absoluut nood is aan een nauwere inhoudelijke samenwerking en uitwisseling tussen de verschillende transitieprioriteiten. Een sterkere dialoog en nauwere verwevenheid zullen enkel de kwaliteit van de langetermijnstrategie in haar totaliteit ten goede komen.

De SARC bepleit uitdrukkelijk de nood aan meer inhoudelijke samenwerking en uitwisseling tussen de transitieprioriteiten. Het is bijzonder betreuenswaardig dat er nu geen enkele brug wordt geslagen met de transitieprioriteit voor onderwijs en vorming.

Samengevat

In de nota 'Visie 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen' formuleerde de Vlaamse Regering haar toekomstambities. Om de doelstellingen van Visie 2050 te laten slagen, werkt de Vlaamse Regering aan zeven transitieprioriteiten, uitgewerkt in de vorm startnota's. De SARC formuleert dit advies bij de startnota Transitieprioriteit 'Zorg en samenleven in 2050'.

De SARC waardeert dat er binnen het Visie 2050-traject en meer bepaald binnen de transitieprioriteit 'Zorg en samenleven in 2050' bewust ruimte werd gemaakt voor de CJSM-thema's. De aanknopingspunten in de startnota vormen een goede basis, maar vragen wel nog concrete uitwerking en invulling.

Het voorstel om een zeer divers groep van belanghebbenden te betrekken en daarbij verder te kijken dan de traditionele gesprekspartners, vindt de SARC positief. Ook de koppeling met andere trajecten en visiedocumenten kan enkel toegejuicht worden.

Om het belang van de CJSM-thema's voor de maatschappij, vandaag én in de toekomst, te duiden, wordt vaak verwezen naar de effecten en de meerwaarde die zij generen binnen en ten aanzien van

andere domeinen. Hoe omvangrijk en divers deze bijdrage ook mag zijn, er mag nooit voorbijgegaan worden aan de intrinsieke waarde van de CJSM-sectoren. Een evenwichtige benadering is daarom noodzakelijk. Daartoe is het essentieel dat het eigenaarschap van de CJSM-thema's wordt vastgehouden en vandaaruit een constructieve hand wordt uitgestoken naar andere sectoren en domeinen.

De SARC vraagt eveneens dat er bij de uitwerking van de transitieprioriteit rekening wordt gehouden met de eigen kracht en dynamiek van de CJSM-sectoren en dat er voldoende ruimte en vertrouwen wordt gegeven aan het vrij initiatief van de sectoren, waarbij de overheden een ondersteunende en faciliterende rol opnemen.

De respectieve CJSM-sectoren moeten ook voldoende zichtbaar in de transitieprioriteit meegenomen worden. De startnota blijft momenteel nog vrij vaag en bepaalde sectoren, zoals media, komen nu (nog) niet aan bod.

De SARC bepleit tot slot uitdrukkelijk de nood aan meer inhoudelijke samenwerking en uitwisseling tussen de transitieprioriteiten. Het is bijzonder betreurenswaardig dat er nu geen enkele brug wordt geslagen met de transitieprioriteit voor onderwijs en vorming.

Namens de Algemene Raad,

Luk Verschueren, voorzitter

Gaëtan Poelman, algemeen secretaris